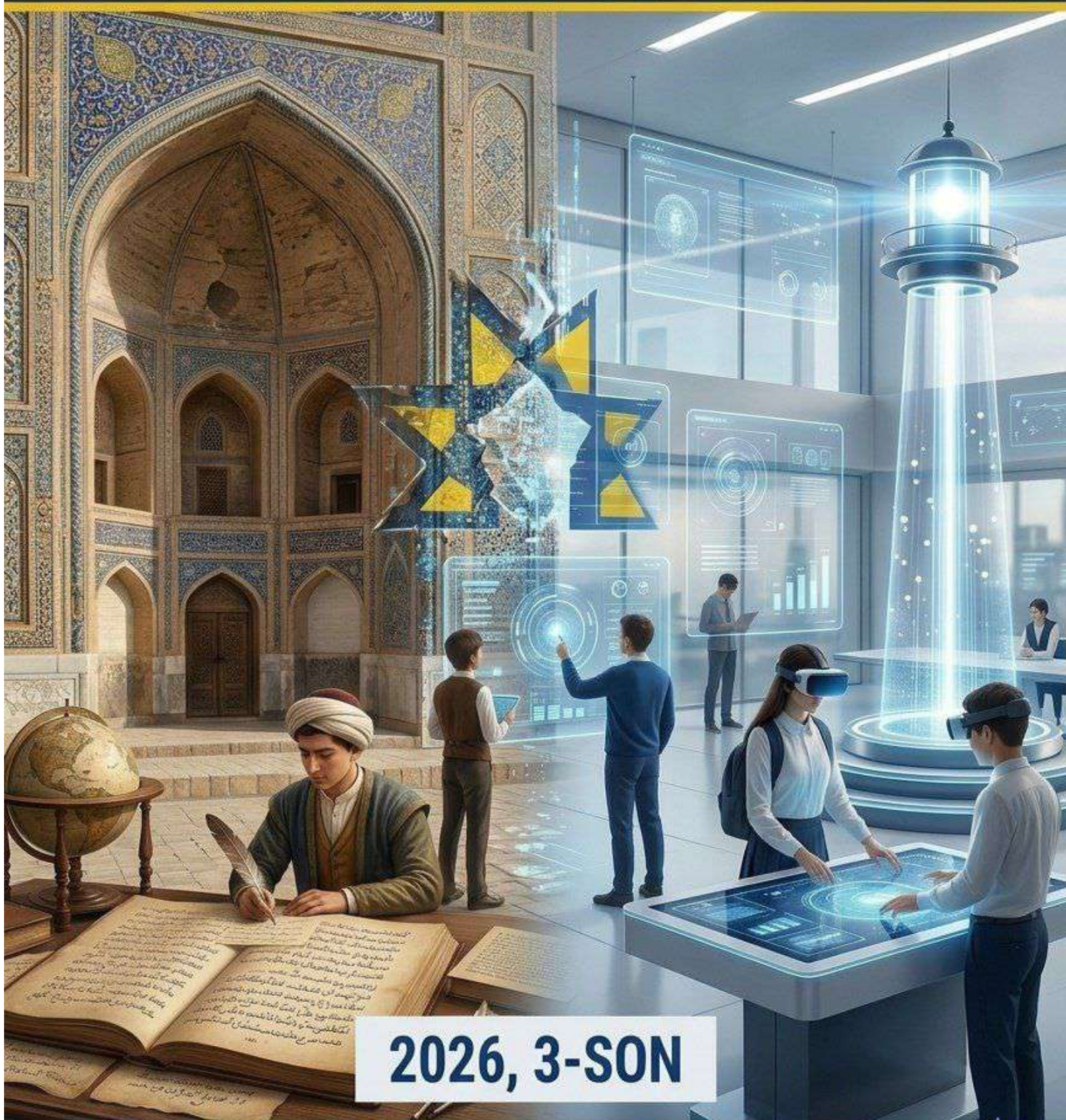

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

RESPUBLIKA OAK JURNALI

2026, 3-SON

ISSN 2181-4201

<https://etjournal.buxdpi.uz>

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 3

BUXORO – 2026

ART TERAPIYA ORQALI KREATIV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Azalova Alvina Yusuf qizi,

Buxoro davlat pedagogika instituti psixologiya yo‘nalishi magistranti

alvinaazalova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning psixologik xususiyatlari hamda art terapiyaning ushbu jarayondagi o‘rni tahlil qilingan. Kreativ kompetensiyaning mazmun-mohiyati, uning tarkibiy komponentlari va rivojlanish mexanizmlari psixologik-pedagogik yondashuvlar asosida yoritilgan. Tadqiqot davomida art terapiya metodlarining o‘quvchilarning ijodiy fikrlashi, tasavvuri, emotsional holati va o‘zini erkin ifodalash qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Shuningdek, art terapiya vositalaridan foydalanish orqali kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari tizimli ravishda tavsiflangan. Olingan xulosalar ta’lim jarayonida o‘quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatni takomillashtirishda metodik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so‘zlar: art terapiya, kreativ kompetensiya, kreativlik, kichik maktab yoshi, ijodiy fikrlash, tasavvur, emotsional rivojlanish, o‘zini ifodalash, psixologik xususiyatlar, pedagogik faoliyat.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПОСРЕДСТВОМ АРТ-ТЕРАПИИ

Азалова Альвина Юсуф Кызы,

Бухарский государственный педагогический институт, степень магистра

психологии

alvinaazalova@gmail.com

Аннотация. В данной статье анализируются психологические особенности формирования креативных компетенций у учащихся младшего школьного возраста средствами арт-терапии. Раскрываются сущность креативной компетентности, её структурные компоненты и механизмы развития на основе психолого-педагогических подходов. Обосновывается значение методов арт-терапии в развитии творческого мышления, воображения, эмоциональной сферы и способности к самовыражению у младших школьников. Также системно рассматриваются цели, задачи и принципы формирования креативных компетенций посредством арт-терапии. Полученные результаты могут служить методической основой для совершенствования педагогической деятельности, направленной на развитие творческого потенциала учащихся.

Ключевые слова: арт-терапия, креативная компетентность, креативность, младший школьный возраст, творческое мышление, воображение, эмоциональное развитие, самовыражение, психологические особенности, педагогическая деятельность.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF CREATIVE COMPETENCIES THROUGH ART THERAPY

Azalova Alvina Yusuf qizi,

Bukhara State Pedagogical Institute, Master's degree in psychology

alvinaazalova@gmail.com

Abstract. This article examines the psychological characteristics of developing creative competencies in primary school students through art therapy. The essence of creative competence, its structural components, and developmental mechanisms are analyzed based on psychological and pedagogical approaches. The study highlights the significance of art therapy methods in enhancing students' creative thinking, imagination, emotional well-being, and self-expression skills. Furthermore, the goals, objectives, and principles of developing creative competencies through art therapy are systematically described. The findings may serve as a methodological basis for improving educational practices aimed at fostering students' creative potential.

Keywords: art therapy, creative competence, creativity, primary school age, creative thinking, imagination, emotional development, self-expression, psychological characteristics, educational activity.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalasi dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Jamiyat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida yosh avloddan nafaqat mavjud bilimlarni egallash, balki ulardan amaliy faoliyatda samarali foydalanish, mustaqil fikrlash, yangi g'oyalarni ilgari surish va muammolarga ijodiy yondashish talab etilmoqda. Shu jihatdan o'quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirish ta'lim jarayonining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim tizimiga alohida e'tibor berilmoqda. Xususan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga murojaatnomasida sharq donishmandlari aytganidek, “Eng katta boylik – bu aql-zakovat va ilm, eng katta meros – bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik – bu bilimsizlikdir!” Shu sababli hammamiz uchun zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish, chinakam ma'rifat va yuksak madaniyat egasi bo'lish uzluksiz hayotiy ehtiyojga aylanishi kerak deb ta'kidladilar.

Kichik maktab yoshi shaxs rivojlanishining o'ziga xos davri bo'lib, bu bosqichda bolaning bilishga bo'lgan qiziqishi, tasavvuri, fantaziyasi va ijodiy faolligi jadal rivojlanadi. Mazkur yosh davrida tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni bolaning keyingi intellektual va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli o'quvchilarning tabiiy qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlash va ularning ijodiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga xizmat qiluvchi samarali metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda pedagogik va psixologik amaliyotda art terapiya metodlariga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda. Art terapiya san'atning turli shakllari orqali shaxsning ichki kechinmalarini ifodalash, emotsional holatini barqarorlashtirish hamda ijodiy imkoniyatlarini rivojlantirishga qaratilgan usullar majmuasi hisoblanadi. Rasm chizish, loy bilan ishlash, kollaj tayyorlash, ertak va rang terapiyasi kabi faoliyat turlari bolalarning o'z fikr va his-tuyg'ularini erkin ifodalashiga yordam beradi.

Art-pedagogik metodlar quyidagi ko'rinishlarda namoyon bo'ladi:

- Drama va teatr elementlari (rol o'ynash, sahnalashtirish);
- Tasviriy san'at (rasm chizish, kollaj, installatsiya)
- Musiqa va ritm mashg'ulotlari;
- Adabiy ijod (she'r yozish, hikoya tuzish, personaj yaratish);
- Harakat san'ati (raqs, pantomima, plastika);
- Interaktiv art-loyihalar va guruhij ijodiy ishlar.

Bu metodlar orqali o‘quvchi dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi, o‘zini ifoda etish, erkin fikrlash, yangicha yondashuvni o‘rganadi. Ayniqsa, kreativ kompetensiyaning asosiy elementlari—yangilik yaratish, muammoni noodatiy yo‘l bilan hal qilish, ko‘p yoqlama fikrlash, tasavvur va emotsional sezuvchanlik art-pedagogik faoliyatda samarali shakllanadi [10]

Psixologik tadqiqotlarda art terapiyaning bolaning emotsional rivojlanishi, kommunikativ faolligi va ijodkorligini oshirishdagi ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi o‘quvchilar bilan olib boriladigan art-terapevtik mashg‘ulotlar ularning tasavvurini boyitish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va yangi g‘oyalarni yaratishga bo‘lgan intilishini kuchaytirishga xizmat qiladi. Bu esa kreativ kompetensiyaning shakllanishi uchun qulay psixologik muhit yaratadi.

Mamlakatimizda ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilayotgan bir davrda art terapiyaning pedagogik imkoniyatlarini o‘rganish alohida ahamiyat kasb etadi. Biroq mavjud ilmiy tadqiqotlarda art terapiyaning kichik maktab yoshidagi o‘quvchilar kreativ kompetensiyalarini shakllantirishdagi psixologik xususiyatlari yetarlicha yoritilmagan.

Shundan kelib chiqib, mazkur maqolaning maqsadi art terapiya orqali kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning psixologik xususiyatlarini tahlil qilish hamda uning ta’lim jarayonidagi imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Adabiyotlar tahlili: Kreativlik va kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi psixologiya va pedagogika fanlarida uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinayotgan ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur muammo yuzasidan olib borilgan tadqiqotlarda kreativlik shaxsning yangi g‘oyalarni yaratish, muammolarga noodatiy yechim topish hamda mavjud tajribalarni yangicha talqin qilish qobiliyati sifatida tavsiflanadi.

Amerikalik psixolog Pol Torrens ta’rifiga ko‘ra, kreativlik kamchiliklar, yetishmayotgan qismlar, muammolar, bilimlardagi bo‘shliqlar, nomuvofiqliklar (tartibsizliklar) va hokazolarga nisbatan sezgir bo‘lish, qiyinchiliklarni aniqlash hamda ularga yechim izlash, bashorat qilish yoki bu kamchiliklar haqida farazlarni yaratish, ushbu farazlarni sinovdan o‘tkazish, qayta sinovdan o‘tkazish va farazlarni o‘zgartirish orqali xulosaga kelish jarayonidir. [7]

J.P.Gilfordga ko‘ra, kreativlikni noan’anaviy fikrlash va g‘oyalarning xilma-xilligi bog‘laydi: “Kreativlik – bu xilma-xil va g‘ayrioddiy g‘oyalarni ishlab chiqish qobiliyatidir”. [7]

“Art-terapiya” atamasining paydo bo‘lishi 1940-yillar - Ingliz san’atkor va pedagog Adrian Hill 1942-yilda tuberkulyoz kasalligidan davolanayotib rasm chizishning ijobiy ta’sirini sezadi va bu jarayonni “art therapy” deb ataydi. Keyinchalik bu tushuncha klinik psixologiya, psixiatriya va pedagogik amaliyotga kirib bordi. [8]

Art-terapiya san’at va ijodkorlikdan foydalanishga asoslangan psixoterapiya va psixologik korreksiyaning yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Art terapiya bu turli yosh qatlamlarida qo‘llash mumkin bo‘lib ularda turli xil ayniqsa bolalarda qo‘llash orqali ularning ijodkorligini, dunyoqarashini, fikrlashini rivojlantirish mumkin.

Kreativlik XXI asrning asosiy kompetensiyasi bo‘lib, u nafaqat badiiy o‘zini-o‘zi anglash, balki ilm-fandan tortib biznesgacha bo‘lgan turli kasblarda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalik davrida kreativlikni rivojlantirish odatiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi, muammolarni hal qilish

qobiliyatini oshiradi va hatto o'zgarishlarga moslashishni oshiradi. Kreativlik yoki kreativlik - original va noyob g'oyalarni yaratish qobiliyati. Kreativlik yordamida yaratilgan g'oyaning asosiy xususiyati uni amalga oshirish qobiliyati va u keltiradigan foydadir. Bu uni fantaziya natijasida yaratilgan g'oyadan ajratib turadi.

2014-yilda Kaliforniya universiteti olimlari kreativlikning to'rtta darajasini aniqlovchi model 4-C modelini ishlab chiqdilar.

- Mini-C kreativligi faqat ma'lum bir shaxs uchun mazmunli bo'lgan va faqat ularga ma'lum bo'lgan g'oyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu darajadagi g'oyalar odatda jismoniy amalga oshirilmaydi va inson ongida fikr sifatida yashaydi. Mini-C ijodkorligi ko'pincha bolalar va maktab o'quvchilarida yangi narsalarni - masalan, yangi so'zlar yoki ta'riflarni o'ylab topishganda paydo bo'ladi.

- Little-C kreativligi asosan kundalik fikrlash va muammolarni hal qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu turdagi ijod odamlarga maktabda, ishda yoki uyda yuzaga keladigan muammolarni hal qilishga yordam beradi. Misol uchun, siz uyda tirnoqlarni ishlatmasdan qanday qilib rasmni osib qo'yishni aniqladingiz. Siz simfoniya yozmaganingiz yoki fizika nazariyasini ishlab chiqmaganingiz aniq, lekin siz kreativlik yordamida hayotingizni yaxshilagansiz.

- Pro-C kreativligi o'z sohasida professional deb atalgan kishilarda topiladi. Ular uylarni loyihalash yoki yaxshi matnlar yozish kabi o'z ishlarini yaxshi va samarali bajaradilar.

- Big-C kreativligi ajoyib asarlar va ajoyib g'oyalarni yaratishni o'z ichiga oladi. Kreativlikning bu turi muallifning yuksalishiga va tan olinishiga, shuningdek, dunyoni o'zgartirishga olib keladi. Shu tariqa ilmiy yutuqlar ro'y beradi, yorqin san'at asarlari paydo bo'ladi. Model odamlarni kreativ va kreativ bo'lmaganlarga ajratmaydi, aksincha, kreativlik rivojlansa, qanday rivojlanishi mumkinligini ko'rsatadi[3]

Ilmiy tadqiqotlar kreativlik miyaning nevroplastikligi va o'rganish qobiliyati bilan bog'liqligini tasdiqlaydi. Shimoliy Karolina universiteti olimlari tomonidan o'tkazilgan tadqiqot (Runco, 2014) kreativlik rivojlangan bolalar yangi sharoitlarga tezroq moslashishlarini va murakkab muammolarni muvaffaqiyatli hal qilishlarini ko'rsatdi. Boshqa bir tadqiqot (Kim, 2011) ijodkorlik darajasi, ayniqsa, matematika va tabiiy fanlar bo'yicha akademik muvaffaqiyat bilan bog'liqligini aniqladi. Bundan tashqari, Garvard universiteti (2019) ma'lumotlariga ko'ra, ijodiy faoliyat bilan shug'ullanadigan bolalar hamkorlik qilish, tanqidiy fikrlash va hissiy intellektni rivojlantiradilar. Bu fazilatlar zamonaviy dunyoda ayniqsa muhim bo'lib, ayniqsa, noan'anaviy yechimlarni topish qobiliyati yuqori ixtisoslashgan bilimlardan kam emas. Kreativlik muvaffaqiyatning asosiy omilidir. Bolalikda ijodkorlikni rivojlantirish kasbiy o'sish istiqboliga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Jahon Iqtisodiy Forumi (2022) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, kreativlik ish beruvchilar izlayotgan 5 ta asosiy ko'nikmalar qatoriga kiradi. LinkedIn ma'lumotlari (2023) shuni ko'rsatadiki, rivojlangan kreativlik qobiliyatiga ega odamlar rahbarlik lavozimlarini egallash ehtimoli ko'proq va mehnat bozorida yuqori baholanadi[4]

Kreativlik fenomenini ilmiy jihatdan o'rganishda xorijiy olimlarning tadqiqotlari muhim o'rin egallaydi. Xususan, L.S. Vigotskiy ijodkorlikni inson tasavvuri va tafakkurining mahsuli sifatida baholab, bolaning ijodiy faoliyati uning psixik rivojlanishi bilan uzviy bog'liq ekanligini ta'kidlagan. L.S. Vigotskiy ijodkorlikni ijtimoiy ahamiyatga ega natijalarni yaratish jarayoni sifatida ta'riflaydi: "Ijodkorlik – bu yangi, original va jamiyat uchun ahamiyatli narsalarni yaratish jarayonidir".

Olimning fikricha, bolalik davrida shakllangan tasavvur va fantaziya keyingi ijodiy

faoliyatning muhim manbai hisoblanadi. Shu sababli ta’lim jarayonida bolalarning tasavvurini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Kreativlik muammosini tadqiq etgan olimlardan biri E.P. Torrans bo‘lib, u kreativlikni shaxsning muammolari sezish, yangi g‘oyalarni ilgari surish va original yechimlar ishlab chiqish qobiliyati sifatida izohlaydi. Torrans tomonidan ishlab chiqilgan kreativlik testlari bugungi kunda ham shaxsning ijodiy salohiyatini baholashda keng qo‘llanilib kelinmoqda. Olim kreativ fikrlashning ravonlik, moslashuvchanlik, originallik va takomillashtirish kabi asosiy ko‘rsatkichlarini ajratib ko‘rsatgan.

Kreativlikning rivojlanishiga oid ilmiy qarashlar orasida H. Gardnerning ko‘p qirrali intellekt nazariyasi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu nazariyaga ko‘ra, har bir inson turli intellekt turlariga ega bo‘lib, ularni rivojlantirish uchun mos pedagogik sharoit yaratish zarur. San‘at faoliyati esa o‘quvchilarning estetik, vizual va shaxslararo intellektini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Art terapiya yo‘nalishining shakllanishi va rivojlanishida M. Naumburg hamda E. Kramerning ilmiy ishlari muhim o‘rin tutadi. M. Naumburg art terapiyani shaxsning ichki kechinmalarini ifodalash va psixologik muammolari bartaraf etish vositasi sifatida talqin qilgan. Uning fikricha, tasviriy faoliyat orqali inson o‘z hissiyotlarini erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo‘ladi. E. Kramer esa art terapiyaning rivojlantiruvchi funksiyasiga alohida e‘tibor qaratib, san‘at faoliyati bolaning emotsional va ijodiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Rossiyalik psixolog va pedagog olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham ijodkorlikni rivojlantirishning psixologik-pedagogik jihatlari keng yoritilgan. Jumladan, D.B. Bogoyavlenskaya kreativlikni intellektual faollikning yuqori darajasi sifatida baholagan bo‘lsa, Ya.A. Ponomaryov ijodkorlik jarayonida tafakkur va tasavvurning o‘zaro bog‘liqligini asoslab bergan.

Mamlakatimiz olimlari tomonidan ham kreativlik va ijodiy faoliyatni rivojlantirish masalalari bo‘yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Pedagogik texnologiyalar, innovatsion ta’lim metodlari va shaxsga yo‘naltirilgan ta’limga bag‘ishlangan tadqiqotlarda o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularni ijodiy faoliyatga jalb etish va kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’limni tashkil etish masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan. Shu bilan birga, ta’lim jarayonida san‘at vositalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ham ayrim tadqiqotlarda yoritilgan.

Shu yerda aytib o‘tish kerakki bolalarda ijodiy muhit qanchalik yaxshi bo‘sa bolalarda kreativlik shunchalik yaxshi rivojlanadi. Ijodiy muhit deganda bu bolalarni izlanishga, kashfiyotlar yaratishga, tajriba qilishga, savol berishga va javob topishga undaydigan estetik, psixologik va pedagogik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilgan muhit hisoblanadi. Ijodiy muhit bolalarda

- Tassavur va fantaziya
- Hamkorlikda ishlash
- Mustaqil fikrlash
- Muammoni hal qilish
- San‘at va nutq

kabi xususiyatlarni rivojlantiradi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko‘rsatadiki, kreativlik, kreativ kompetensiya va art terapiya masalalari alohida yo‘nalishlar sifatida yetarli darajada o‘rganilgan. Biroq kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirishda art terapiya

metodlarining psixologik imkoniyatlari, ularning ta'sir mexanizmlari hamda mazkur jarayonning o'ziga xos xususiyatlari hali ham chuqur tadqiq etishni talab qiladi. Shu jihatdan mazkur tadqiqot art terapiya orqali kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishning psixologik asoslarini aniqlashga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir.

Metodologiya Tadqiqot jarayonida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning psixologik xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan nazariy va amaliy metodlardan foydalanildi. Mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlil qilinib, kreativlik, kreativ kompetensiya hamda art terapiya tushunchalarining mazmun-mohiyati o'rganildi.

Tadqiqotning amaliy qismida kuzatish, suhbat va art-terapevtik mashg'ulotlar metodlaridan foydalanildi. Xususan, rasm chizish, ranglar bilan ishlash, kollaj tuzish hamda ertak terapiyasi elementlari qo'llanildi. Mazkur metodlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, tasavvuri, emotsional holati va o'zini erkin ifodalash imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qildi.

Shuningdek, kreativ fikrlashning ayrim ko'rsatkichlarini baholashda E.P. Torrans tomonidan ishlab chiqilgan kreativlik mezonlari asos qilib olindi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil va umumlashtirish usullari yordamida qayta ishlanib, tegishli xulosalar chiqarildi.

Tadqiqot metodlari Tadqiqotda qo'yilgan maqsad va vazifalardan kelib chiqib, nazariy hamda empirik metodlardan foydalanildi. Nazariy metodlar sifatida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyoslash, tizimlashtirish va umumlashtirish usullari qo'llanildi. Empirik metodlar sifatida kuzatish, suhbat, art-terapevtik mashg'ulotlar, rasmi topshiriqlar hamda kreativ fikrlash elementlarini baholash metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning ijodiy faolligi, tasavvuri, mustaqil fikrlashi va o'zini erkin ifodalash ko'nikmalaridagi o'zgarishlar kuzatildi. Olingan natijalar sifat va miqdoriy tahlil usullari asosida qayta ishlanib, tegishli xulosalar chiqarildi.

Olingan natijalar va ularning tahlili Tadqiqot davomida art-terapevtik mashg'ulotlarning kichik maktab yoshidagi o'quvchilar kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Xususan, rasm chizish, kollaj yaratish, ranglar bilan ishlash va ertak terapiyasi elementlarini qo'llash natijasida o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, tasavvur doirasi hamda o'z fikr va his-tuyg'ularini erkin ifodalash qobiliyatlarida sezilarli faollik kuzatildi.

Kuzatish va suhbat natijalari shuni ko'rsatdiki, art-terapevtik mashg'ulotlarda muntazam ishtirok etgan o'quvchilar topshiriqlarni bajarishda ko'proq mustaqillik namoyon etdilar, muammolarga turli nuqtai nazardan yondashishga harakat qildilar hamda noodatiy g'oyalarni ilgari surish faolligi ortdi. Shuningdek, mashg'ulotlar davomida o'quvchilarning emotsional holatida ijobiy o'zgarishlar, o'ziga bo'lgan ishonch va muloqotga kirishuvchanlik darajasining oshgani kuzatildi.

Olingan natijalar L.S. Vigotskiyning tasavvur va ijodkorlikning rivojlanishi haqidagi qarashlari hamda E.P. Torransning kreativ fikrlash nazariyasi bilan uyg'unlikda ekanligi aniqlandi. Tahlillar art terapiya bolalarda qulay psixologik muhit yaratishi, ichki imkoniyatlarni namoyon etishga yordam berishi va kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning samarali vositalaridan biri ekanligini ko'rsatdi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari art terapiya metodlaridan ta'lim jarayonida maqsadli foydalanish kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishini tasdiqladi. Bu esa o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish va ularni zamonaviy ta'lim talablari asosida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb

etadi.

Ilmiy yangilik Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirishda art terapiya metodlarining psixologik imkoniyatlari kompleks tarzda tahlil qilindi. Tadqiqotda art-terapevtik faoliyatning o‘quvchilarning ijodiy fikrlashi, tasavvuri, emotsional rivojlanishi va o‘zini erkin ifodalash qobiliyatiga ta’sir etish mexanizmlari ochib berildi.

Shuningdek, art terapiyaning rasm terapiyasi, rang terapiyasi, kollaj va ertak terapiyasi kabi shakllaridan foydalanish orqali kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik imkoniyatlari asoslandi. Tadqiqot natijasida art terapiya vositalarining o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, original g‘oyalar yaratish va ijodiy faollikni oshirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan yoritildi.

Bundan tashqari, kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishda art terapiyadan foydalanishga oid amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu esa art terapiyaning ta’lim jarayonidagi imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa Tadqiqot natijalari art terapiyaning kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda kreativ kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirishda samarali pedagogik-psixologik vosita ekanligini ko‘rsatdi. Art-terapevtik faoliyat o‘quvchilarning ijodiy fikrlashi, tasavvuri, emotsional barqarorligi hamda o‘zini erkin ifodalash qobiliyatlarini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, rasm terapiyasi, rang terapiyasi, kollaj va ertak terapiyasi kabi metodlardan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarga kreativ yondashish va yangi g‘oyalarni ilgari surish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, art terapiya bolalarda ijobiy emotsional muhit yaratib, ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchi va kommunikativ faolligini oshiradi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, art terapiya elementlarini boshlang‘ich ta’lim jarayoniga kengroq joriy etish o‘quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish, ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish va shaxs sifatida har tomonlama kamol topishiga xizmat qilishi mumkin. Mazkur tadqiqot natijalari ta’lim amaliyotini takomillashtirish hamda kreativ shaxsni shakllantirishga qaratilgan keyingi ilmiy izlanishlar uchun muhim nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Vygotsky L.S. *Voobrazhenie i tvorchestvo v detskom vozraste*. – Moskva: Prosveshcheniye, 1991.
2. Torrance, E.P. *Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual*. – Lexington, MA: Personnel Press, 1974.
3. Reggio Pedagogika: KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI YO‘LI- Toshkent – 2025
4. <https://inbusiness.kz/ru/news/kak-razvit-kreativ-u-detej-obzor-vaznyh-nauchnyh-issledovaniy>
5. Umumiy psixologiya / G‘.B. Shoumarov tahriri ostida. – Toshkent: Sharq, 2018. – 560 b.
6. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya / E. G‘oziyev. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010. – 272 b.
7. R.Hojiyev_Kreativlik_va_ijodkorlik_fenomeni

8. “Artterapiya” Shahrizabz – 2025
9. ART-PEDAGOGIK METODLAR ASOSIDA UMUMTA’LIM
MAKTABLARIDA KREATIV KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNajimova
Ayjamal Shamshetdinovna
10. Niyazova D. G., Niyazova D. S. Professionaltraining of future teachers for
creative activity //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL. –2021. –T. 11. –No. 1.
11. Madaliyeva, Z. (2021). “Art-pedagogika orqali shaxsiy kompetensiyalarni
rivojlantirish”. Pedagogika va Psixologiya jurnali,
12. .Сергеева Н. Ю. Арт-педагогика как ресурс гуманитаризации школы
нового века // Проблемы искусства в XXIвеке: Задачи школы: Сборник статей по
материалам Международной научно-практической конференции (Санкт-Петербург,
22—23 ноября 2010 г.)

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA	
O'QUVCHILAR TANQIDIY FIKRLASHINI INTENSIVLASHTIRISH: PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA METODOLOGIK YONDASHUVLAR <i>Allamuratova Xurliman Nurilla qizi</i>	4
SPORT GIMNASTIKASIDA MUSOBAQA YUKLAMALARINI BOSHQARISHNING YOSHGA XOS XUSUSIYATLARI <i>Sayfiyev Hikmatullo Xayrulloevich</i>	11
O'SMIRLARDA JINOYAT MOTIVLARINI KELTIRIB CHIQARUVCHI IJTIMOIY-PSIXOLOGIK OMILLAR <i>Jumayeva Matluba Nodirovna</i>	23
ISSIQ IQLIM SHAROITIDA YOSH YENGIL ATLETIKACHILAR ORGANIZMINING ISSIQLIKKA MOSLASHUV MODELINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Nuriddinov Axrorjon Bahodir o'g'li</i>	27
ART TERAPIYA ORQALI KREATIV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI <i>Azalova Alvina Yusuf qizi</i>	34
TALABALARNING TEXNIK VA TEXNOLOGIK KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH <i>Orinbetov Nurilla Turdimuratovich</i>	42
OLIY O'QUV YURTI TALABALARIDA YENGIL ATLETIKA MASHG'ULOTLARINING JISMONIY MOSLASHUV KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI <i>Sirojev Shoxrux Fayzullo o'g'li</i>	50
GANDBOLDA HUJUMCHI TEXNIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI <i>Yarasheva Dilnoza Ismoil qizi</i>	57
YOSH SPORTCHILARDA EMOTSIONAL INTELLEKT VA SPORT MUVAFFAQIYATI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK <i>Saidova Mushtariybonu Azamat qizi</i>	63
RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA MUHANDISLIK GRAFIKASI FANINI O'QITISH ORQALI TALABALARINING FAZOVIIY VA MUHANDISLIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI <i>B.D.Esboganova</i>	70
O'ZGARUVCHAN TA'LIM PARADIGMASI SHAROITIDA BO'LAJAK CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM O'QITUVCHISINING TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA DEONTOLOGIK YONDASHUVI <i>Samadov Abdulaziz Ashurovich</i>	74
KOLLABORATIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING "ICHKI KOMPASI"NI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI <i>Sharipova Ferangiza Sayodovna, Kurbanova Gulnoz Negmatovna</i>	80
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MULOQOTCHANLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI VA	87